Št. 15. Maribor, dne 9. aprila 1908. Tečaj XLII.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja" v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva" dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta štev. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezaprte reklamacije so poštnine proste.

Trgovinska pogodba s Srbijo.

Roblek, Ježovnik in Narodna stranka so dosegli, kar so hoteli. Trgovinska pogodba s Srbijo je sklenjena in podpisana. Vsled tega se tudi zgodi, pred čemur trepeta naš kmet-živinorejec. Uvoz srbske živine k nam v Avstrijo je dovoljen. In kaj to pomeni za našega kmeta?

Po novi trgovinski pogodbi s Srbijo je dovoljen uvoz mesa 35.000 volov in 70.000 svinj. To je jako hud udarec za našega kmeta-živinorejca. Vsakdo, ki se zanima za naše kmetijstvo, ve, kako velikanskih naporov je bilo treba, da se obvaruje naša živina raznih bolezni, posebno kuge. Z uvozom mesa iz Srbije preti v tem oziru nova nevarnost naši živini.

Pri lanskih državnozborskih volitvah je pač vsak kmečki kandidat slovesno zatrjeval, da se hoče potegovati za kmečke koristi. In pozneje? Liberalni poslanci so snedli svojo besedo ter se postavili na našemu kmetu ravno nasprotno stališče, ker so vsaj deloma glasovali za odprtje srbske meje. Žalostno, a resnično!

Drugo vprašanje pa je: Kako je bilo mogoče, da je avstrijska vlada sklenila tako pogodbo? Vzrok za to bomo pač najložje našli v tem, da daje vlada prednost avstrijskemu obrtništvu ter s tem zapostavlja kmečki stan, kar pa nikakor ni prav. Avstro-Ogrska je agrarna država! Če se bo kmetijstvo povzdignilo, bodo obrtni pridelki v naši državi našli odjemalce, ki jih sedaj še ni dovolj. Koliko milijonov kmetovalcev je, ki se morajo naravnost boriti za svoj obstanek! S primerno carinsko postavo bi se dalo tem revežem pomagati, pa tudi obrt bi imela veliko korist od tega. Obrt bi dobila mnogo tisoč novih odjemalcev v lastni deželi in prekmorski izvoz, ki je tako silno drag, bi se lahko precej skrčil.

Minila bodo desetletja, predno bodo mogle balkanske dežele vse naše obrtne izdelke sprejeti, med tem pa je avstrijsko kmetijstvo uničeno.

Vse omikane države si prizadevajo, da povzdignejo svoje obrtništvo. Pri tem pa zanemarjajo kmetijstvo in pozabljajo, da je poljedeljstvo podlaga ljudskega blagostanja. Kmetu se vrže nekaj malenkostnih podpor v roko, pri sklepanju carinskih in trgovinskih pogodb pa se koristi kmečkega stanu niti ne upoštevajo.

Po tem takem tudi ni čuda, če kmečko gospodarstvo vedno bolj peša ter se pogrezajo posestniki v vedno večje dolgove. Zgodilo se je večkrat, kakor tudi letos v Savinski dolini, da se je moral hmelj pod lastno ceno prodajati. Isto velja o drugih poljskih pridelkih. Zato so se poprijeli kmetje živinoreje. Danes pa so že ponudbe živine večje, kakor vprašanje po njej, in zato so cene zopet padle. Kako bo pa zdaj, če dobimo še iz Srbije meso? Ni nam treba na to vprašanje odgovoriti, vsak kmet dobro ve, da zgubi s tem kmetijstvo glavni vir svojih dohodkov, in da bo tako kmečki stan znatno oškodovan.

Skrajni čas bi že bil, da pride človeška družba in vlada do prepričanja, da se mora delo kmeta ravno tako čislati in plačati, kakor delo vseh drugih stanov!

Državni zbor.

V četrtek dne 2. aprila so se zopet odprla vrata državne zbornice in zastopniki ljudstva so prihiteli na Dunaj, da še pred Veliko nočjo rešijo nekatere važne predloge, katere jim je položila vlada na mizo. Ker pa so Rusini, Poljaki in Čehi vložili zaradi nerednosti pri nekaterih nadomestilnih volitvah nujne predloge, morala se je tudi vlada pobrigati, da je potom nujnih predlogov spravila svoje želje v razpravo.

Poslanec Pogačnik, predsednik vojaškega odseka in član Slovenskega kluba, je vložil vladni predlog, s katerim se dovoli vladi nabirati vojake. Utemeljeval je nujnost predloga s tem, da mladeniči čakajo doma na nabore in ne morejo sklepati delavskih pogodb, niti si drugod poiskati kruha, ker še ne vedo, kaj jih čaka v jesen.

Poslanec Pogačnik je govoril kot načelnik vojaškega odseka, a stališče Slovenskega kluba je pa označil kranjski kmet Demšar. Govoril je ob veliki pozornosti zbornice in njegov dobro premišljen govor je napravil dober vtis. Obstopili so ga zlasti kmečki poslanci, ki ga poznajo že izza prvega govora glede na odprtje mej.

Poslanec Demšar je opisoval slabe strani vojaštva, ki jih čuti kmet in zahteval, naj se odpravijo. Nasprotje proti vojaštvu raste; vkljub temu se pa množe bremena. Grdo postopanje z vojaki, neznanje slovenskega jezika mora preminuti. Partedenski dopusti za kmete ob žetvi nič ne pomagajo; treba jej najmanj tri mesece na leto dati kmečkim fantom dopusta; s tem bi se dobil denar za zboljšanje in pomagalo bi se. Vojaška služba ne sme odtujevati od kmečkega dela. Treba je tudi pri nas uvesti kmetijska gospodarska predavanja po vojašnicah. Dveletna vojaška služba bo imela svoj pomen le, če bo res znatno olajšala vojaško breme.

* * *

Nadalje je poljski poslanec Malahovski vložil v imenu vlade predlog, da se ustanovi ministrstvo za javna dela. Minister za to stroko je že davno imenovan, namreč krščanski socialec dr. Gesman. Ta predlog še pride pred Veliko nočjo v razpravo in bo brezdvomno sprejet.

* * *

Večje težave in skrbi dela vladi predlog, ki ga je vložil češko-nemški agrarec grof Kolovrat, da se zviša letos število vojakov pri deželni brambi za približno 4740 mož. Na Slovence bi prišlo tako okoli 200 mož več. Vse stranke z nekakim strahom gledajo na ta predlog, vlada pa se pridno prizadeva, jih pridobiti s tem, da jim ponuja druge olajšave v vojaški službi.

Tako je gotovo, da bo vlada dovolila, ako se ta predlog sprejme, da rezervistom 11. in 12. letnika ne bode treba več delati orožnih vaj pri domobrancih. Te vaje potem za vselej odpadejo.

* * *

Z velikim veseljem pa so vse stranke pozdravile vladni predlog, s katerim se določajo podpore svojcem onih rezervistov, ki so poklicani k orožnim vajam. Postava določa, da imajo do podpore pravico oni svojci, ki so pred vsem navezani na zaslužek pod orožje pozvanih rezervistov. Izvzeti so pa oni pod orožje pozvani rezervisti, ki dobivajo med orožno vajo plačo, kakor tudi taki, pri katerih se sklepa, da po premoženju, zaslužku in dohodkih ne trpe svojci. Podpora se določi s 50% navadne dnine. Najvišja dnina znaša 4 K. Podpora se določi ne zgolj na dneve orožnih vaj, marveč tudi za one dneve, ko rezervist potuje k vaji. Če rezervist brez svoje krivde oboli in se podaljša vsled bolezni službena doba, dobe svojci tudi podporo. Po tej postavi bo v naši državi za svojce rezervistov med vsemi državami najbolj preskrbljeno. Nemška postavodaja določa manjšo podporo, do katere ima tudi pravico manj upravičencev, kakor predlaga naša vlada.

Podlistek.

Nekaj o tako priljubljeni pijanosti (alkoholizmu).

Fiziologična študija.

Predaval dne 15. januarja 1908 ob priliki „socijalnega kurza" dr. Ant. Schwab, zdravnik v Celju.

I.

Peter, posesinik iz Vrhovja, gre v krčmo. Naroči si eden četrt za drugim, vliva eden kozarec za drugim v se, naroči še žganjice in „trd" je dovolj. Mi pa vzamemo Petra danes malo natančneje na muho in ga opazujemo skrivoma.

Čisto miren prisede k mizi in ne meneč se za družbo, reče pohlevno: „Francelj, četrt novega!" Prvi požirek — „dober je!" — slastno ga povžije. Žal, kupica je premajhna.

„No še pa enega, danes ker je nedelja; škoda je sicer za denar, pa naj se pokadi! Cel teden sem delal, zakaj bi si ga v nedeljo ne privoščil? Sicer pa me skrbi marsikaj, opravka imam obilo: požeti pšenico, spraviti seno, kje dobim delavce? Pri živini marsikaj ni v redu. Kobila mi nemara zvrže — kako bom potlej plačeval obresti v posojilnico? Moj fant v mestu — gospodje profesorji ga malo hvalijo . . . Res, skrbi imam črez glavo, in pa toča, povodenj . . . Človek ne ve, kam bi si dejal. Francelj, še en četrt! Pa daj starine — pol litra ga daj! No, ta pa ta, to srce ogreje! To dušo priveže. — Ho, glej ga no, kaj, ti tukaj? Jaka, od kod pa ti, od kod? Prisedi malo, se bova kaj pomenila. Tudi tebi, pravijo, slaba prede — pa kaj se menimo, glej, jaz se ne zmenim za nič; čim huje mi gre, tembolj sem vesel. Prisedi, boš dal za en liter. Na, pa pijva in bodiva vesela, pa zapojva eno! — A nečeš? Ej, tebe zalezujejo biriči. Nič se jih ne boj! Glej, jaz se jih ne bojim, in da jih pride deset, jaz se jih ne bojim! O, jaz ne!

Daj mi, daj vinca,
lepa točajka!
Glej, kak se peni
kapljica zlata . . .

Permejšteičecen, da se jih ne bojim!"

Mi opazujemo moža, kako postane iz resnega, proračunjajočega, mirnega človeka od četrt ure do četrt ure vedno bolj vesel, površen, pozabljajoč skrbi in razposajen.

Človek, ki je trezen boječ, postane vinjen vedno bolj pogumen, včasih se celo stepe, redkobeseden postaja vedno bolj zgovoren, sicer suhoparen postane celo duhovit, in pesniška vzvišenost dviguje ga nad suhoparno vsakdanjost. Vse telesne in duševne moči so navidezno napredovale: to so prvi pojavi pijanosti.

A kaj dela naš Peter? Pije in pije. Vse njegove tako hitro pridobljene vrline prehajajo v nekako čudno protislovje z njegovimi zmožnostmi. Torej postane njegovo obnašanje in ponašanje vedno bolj smešno. On, v svoji domišljiji najsposobnejši, najpametnejši človek, govori kolobocije, da je joj! On, najspretnejši govornik, ne more niti govoriti — zapleta se mu jezik; on, najmočnejši, ne more niti stati ravno, niti hoditi — zapletajo se mu noge; on, najpogumnejši, popihal bi jo korajžno iz gostilne, če bi prišla njegova boljša zakonska polovica ponj. — Zdaj izgovarja stavke le še polovično, tako da nihče ne ume njegove modrosti, poje različne pesmi — dasi ima „kosmata" ušesa, in klati z rokami in nogami krog sebe brez pravega namena: To so znamenja propadanja telesa in duha, druga stopinja pijanosti.

Zdi se mi, kakor da bi alkohol dvignil človeka v prvi stopnji pijanosti zgolj radi tega nad vsakdanjost v krasne višine vesele brezskrbnosti samo radi tega, da ga pozneje trešči lahko s tem večjo silo na tla in da ga lahko tira neusmiljeno dalje v še višje stopnje pijanosti. Srce utriplje hitreje, dihanje postane živahneje, hrupeče, želodec vznemirjen, oprostite, se že obnaša — nespodobno, zaspanost se človeka poloti in človek izgubi zavest. To je že tretja stopnja.

V četrti stopnji pa postanejo pljuča in srce utrujena. Srce bije zopet počasi, pljuča dihajo pojemajoče — pijanec je sedaj podoben kloroformiranemu človeku, to je takemu, kateremu se da poduhati neka tekočina, vsled katere človek pri operacijah ne čuti nobenih bolečin.

V tej stopnji nehavajo pljuča redno dihati, srce utriplje neredno, telesna toplota pada od 37 stop. na 34 stop. in nižje, dokler človek ne izdahne —

Naš Peter pa se ga je sicer nalezel pošteno, a le blizu tretje stopnje. Prikrevsal je po marsikaterih neprostovoljnih telovadnih vajah srečno domu. Zaspal je in se zbudil — z groznim mačkom. Glava ga je bolela, v želodcu bilo mu je hudo, sram ga je bilo in trajalo je še precej časa, dokler je bil sposoben za delo. Prestal pa je srečno svojo — pijanost!

(Konec prihodnjič.)

Današnja številka ima „Gospodarske Novice" kot prilogo.